

лексикалізації okazіоналізму потрібно, щоб конкретна лексема була важливою для певної соціальної групи і відповідала комунікативним потребам цієї групи. Також важливий авторитет мовця, який вперше вжив okazіоналізм, чи автора твору, в якому okazіоналізм вперше трапляється. Вони заповнюють конкретну прогалину у лексичному складі мови – позначають процес, явище, предмет, які до моменту їх вживання ще не існували в мові або деталізують цей процес, явище чи предмет. Такі новоутвори характеризуються «новизною, свіжістю, несподіваністю, а головне – їх контрастністю по відношенню до нормативних лексем» [3].

Перебуваючи поза межами мовної системи та маючи статус своєрідних периферійних явищ, okazіональні слова часто спроможні передавати те, що виявляється не під силу "стаціонарному" лексикону. О.Г. Рєвзіна підкреслює, що okazіональним словам здебільшого й немає потреби ставати стаціонарними та залишатися в пам'яті носіїв мови, оскільки їхнє функціональне призначення полягає не стільки в тому, щоб давати назву новій реалії чи новому явищу (це є прерогативою неологізмів), скільки в передачі індивідуально-авторської семантики [2].

Отже, okazіоналізми – це слова та мовні звороти, що не відповідають загальноприйнятому вживанню, але показують індивідуальний стиль автора. Вони завжди продуктивні, збагачують словник, служать для підсилення мовлення. У кожному творі можна знайти таку індивідуальну словотворчість, чимало таких лексичних одиниць настільки широко використовуються, що перестають бути okazіоналізмами, а входять у словниковий запас мови.

Список використаної літератури:

1. Косович О. Okазіональне словотворення в сучасній французькій мові (на матеріалі мови мас-медіа, інтернет-видань і художніх творів): автореф. дис. ... д-ра філол. наук: 10.02.05 / О. Косович. – Львівський національний університет імені Івана Франка. – Л., 2008. – 22 с.
2. Рєвзіна О.Г. Поэтика okazіонального слова / О.Г. Рєвзіна // Язык как творчество / ред. З.Ю. Петрова. – М.: ИРЯ РАН, 1996. – С. 303–308.
3. Степанова М. Теоретические основы словообразования в немецком языке / М. Степанова, В. Фляйшер. – М.: Высшая школа, 1984. – 264 с.
4. Heringer H. J. Wortbildung: Sinn aus dem Chaos / Hans Jürgen Heringer. In: Deutsche Sprache Nr. 12 – 1984, S. 1–13.
5. Timm U. Rot / U. Timm. – München : Deutscher Taschenbuch Verlag, 2009. – 394 S.

Науковий керівник: доцент кафедри німецької мови, к. п. н., доцент Титаренко О. І.

А. О. Гуреля

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

ЗІСТАВНИЙ АНАЛІЗ НАЗВ ФЛОРОНІМІВ У НІМЕЦЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ

Зіставне вивчення найменувань об'єктів навколишнього світу у близькоспоріднених і різноструктурних мовах завжди знаходилося в центрі уваги лінгвістичних досліджень. Лексика на позначення квітів (флоронімів) відзначається великою інформативністю, оскільки флора споконвіку посідає в житті людини важливе місце. Найменування квітів у зіставному аспекті у різноструктурних мовах досі не були об'єктом лінгвістичного аналізу. Саме цим зумовлена **актуальність** пропонованого дослідження, спрямованого на виявлення особливостей номінації флоронімів у німецькій та українській мовах [1,184]. Формування лексики на позначення квітів відбувається у порівнюваних мовах за певними номінативно-мотивуючими ознаками, що встановлюються шляхом ономасіологічного аналізу. Даний аналіз флоронімів дозволяє виявити, як поєднуються ті чи інші поняття, що представлені в семантиці цих мовних одиниць, і, таким чином, охарактеризувати дану лексичну групу [1, 185].

Флороніми є **об'єктом лінгвістичних досліджень** В. Жайворонка, І. Подолян, А. Сердюк, Т. Алексахіної та ін. Проте в семантичному та семіотичному плані в українській і німецькій мовах флороніми досліджено мало [2, 189].

Метафоризація українських і німецьких назв рослин певним чином залежить від традиційної народної символіки: фітонім укр. *бузок* / нім. *Flieder* отримали поняттєво ідентичні та тематично близькі високочастотні асоціати, які спричинені денотативними ознаками запаху, кольору та часу цвітіння рослини: укр. *весна, пахучий*; нім. *Duft* «аромат», *lila* «ліловий», *riecht gut* «гарно пахне», *Frühling* «весна». Розбіжності між асоціативними полями двох фітонімів виявилися в периферійних ділянках: українська назва рослини отримала асоціати, пов'язані з символікою бузку: *радість, бажання, сила*. Німецький фітонім *Flieder* був сприйнятий у відмінних символічних значеннях: *Seichtigkeit* «легковажність», *Eleganz* «елегантність». На асоціювання цього фітоніма вплинула також ремінісценція з кіномистецтва (нім. *Heimatfilme* «фільми про батьківщину» та святкова традиція (нім. *Muttertag* «День матері») [3, 7].

Окрім вищезазначеного аспекту, метафоризація українських і німецьких назв рослин залежить й від значень граматичного роду. Деякі фітоніми жіночого роду асоціюються носіями двох мов з особами жіночої статі: укр. *орхідея* / нім. *Orchidee* (жін. роду) < укр. *дівчина, жінка*; нім. *Königin* «королева», *Asiatin* «азійка»; укр. *лілія* / нім. *Lilie* (жін. роду) < укр. *дівчина, наречена*; нім. *Mädchen* «дівчина», *schöne Frau* «гарна жінка»; укр. *маргаритка* < *дівчина, жінка*. Під час асоціювання цих українських і німецьких фітонімів значну роль відіграє традиційна індоєвропейська символіка квітів та похідна від неї омонімія жіночих імен: укр. *Лілія* / нім. *Lilie*.

Впливовим чинником метафоризації виявився також граматичний рід, особливо під час зіставлення українських і німецьких назв рослин з їхніми англійськими корелятами. Символіка жіночості властива німецьким і українським назвам: нім. *Gänseblümchen* «маргаритка», нім. *Mädchen* «дівчина». [3, 9]. Український фітонім *тюльпан* (іменник чол. роду) асоціюється з особами чоловічої статі: *хлопець* (1), *чоловік* (1), *він* (1). Його німецький корелят *Tulpe* (жін. роду) не отримав жодного асоціата-порівняння з особами чоловічої статі. У німецькій групі було наведено асоціати-порівняння маргаритки з дитиною, які не мають українських корелятів: нім. *Kind* «дитина», *kleine Kinder* «маленькі діти». Одним із чинників цієї метафоризації є демінутивний суфікс *-chen* середнього роду німецького фітоніма *Gänseblümchen*, який надає слову пестливої, зменшувальної конотації [3, 10].

Поєднання в семантиці фітоніма ознак чоловічості й жіночості пояснюється дуальною символічною функцією квітки у весільному обряді, під час якого з барвінку плетуть вінки для нареченого й нареченої. Здатність виражати антонімічні відтінки є однією з властивостей фітоніма як символу. Назви різних рослин можуть співвідноситися між собою як носії протилежних символічних значень, що виявляється в асоціатах: німецький фітонім *Wermut* «полин» як символ суму і страждань (*Schwermut* «туга», *Trauer* «сум, жалоба» тощо) протилежний до фітоніма цієї мови *Schoten* «горох» – символу жартів (*Witz* «жарт») [3, 14].

Між назвами рослин існують не тільки антономічні, а й синонімічні відношення: німецький фітонім *Himmelschlüssel* «первоцвіт» асоціюється з поняттям сакрального, яке також символізує німецький фітонім *Lilie* «лілія». Близьким за символічною семантикою в українській групі виявився фітонім *нанором*. У двох мовах зафіксовано також інші фітоніми-кореляти із символічним значенням сакральності: укр. *орхідея* / нім. *Orchidee* [3, 14].

Отже, фітоніми – це незамінна частина лексичних одиниць в сучасній німецькій мові, які надають їм особливого яскравого забарвлення та є проявом ерудиції та освіченості людини, оскільки вимагають до себе певних знань із природничих наук. Назви рослин мають низку специфічних ознак, зумовлених їх особливою семантикою, а також стилістичною характеристикою та певними функціями у мові [4, 8]. Фітоніми мають здатність виражати як антонімічні так і синонімічні відношення. Номізація фітонімів певним чином залежить від традиційної народної символіки та від значень граматичного роду.